

Nr 11.

Andra kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande i anledning av väckt motion om inrättande av en särskild kommission för övervakande av krisadministrationen.

I en inom andra kammaren väckt och till dess första tillfälliga utskott hänvisad motion, II: 334, av herr *Ståhl* har hemställts, att riksdagen måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville inrätta en kommission sammansatt på det sätt och med det uppdrag som i motionen angivits.

Beträffande motiveringen får utskottet hänvisa till motionen.

Över motionen har utskottet i vederbörlig ordning inhämtat yttranden från statens livsmedelskommission, statens bränslekommission, statens industrikommission, statens handelskommission och statens sakrevision, varjämte utskottet berett Sveriges industriförbund, Sveriges köpmannaförbund, Sveriges hantverks- och småindustriorganisation, Sveriges grossistförbund, Sveriges lantbruksförbund, Riksförbundet Landsbygdens folk, styrelsen för Kooperativa förbundet och Landsorganisationen tillfälle att yttra sig över motionen.

Sammanfattningsvis må här noteras, att motionens yrkande avstyrkts av livsmedelskommissionen, bränslekommissionen, industrikommissionen, handelskommissionen, statens sakrevision, Sveriges industriförbund, Sveriges lantbruksförbund, Riksförbundet Landsbygdens folk, styrelsen för Kooperativa förbundet och Landsorganisationen, medan tillstyrkande yttranden avgivits av Sveriges köpmannaförbund, Sveriges hantverks- och småindustriorganisation samt Sveriges grossistförbund.

Statens livsmedelskommission framhåller, att ett övervakningsorgan redan finns i riksdagens justitieombudsman. I den för honom gällande instruktionen stadgas, att han har att utöva en allmän tillsyn över lagars, författningars och instruktioners efterlevnad av domare, ämbets- och tjänstemän samt, om de i sina ämbetens utövning begått någon olaglighet eller underlåtit att behörigen fullgöra sina ämbetsplikter, tilltala eller låta tilltala dem därför vid domstol. Även krismyndigheterna äro underkastade justitieombudsmannens kontroll. Att justitieombudsmannen på senare tid icke skulle hava till granskning upptagit klagomål mot krismyndigheterna förefaller därför underligt. Livsmedelskommissionen saknar för sin del vetskap om något fall, där dylika klagomål skulle ha avvisats. Kommissionen säger sig intet ha att erinra mot

att ämbetet erhåller den förstärkning, som kan anses nödvändig för att arbetsuppgifterna skola medhinnas, samt tillägger:

Om sådan förstärkning anses böra ske i den formen, att för krismyndigheterna inrättas ett speciellt, med justitieombudsmannaämbetet sidoordnat övervakningsorgan, föranleder icke heller detta någon erinran från kommissionens sida, under förutsättning att det nya organet blir av samma typ som justitieombudsmannaämbetet. Vissa skäl tala måhända för att så sker, även om en dylik reform nu förefaller något sent påtänkt.

Däremot kan livsmedelskommissionen icke biträda motionärens förslag, att övervakningsorganet skulle ha formen av en kommission, bestående av en ämbetsman som ordförande samt representanter för de större riksdagspartierna och för industri och handel såsom ledamöter. Härom anför kommissionen:

Inom ett sådant organ skulle politiska och andra ovidkommande intressen uppenbarligen lätt kunna göra sig gällande och förrycka ärendenas behandling. Varken allmänheten eller de övervakade myndigheterna skulle kunna ha känslan av att klagomålen prövades av en fullt opartisk instans. Av motionen framgår icke klart, huruvida kontrollkommissionen skulle ersätta justitieombudsmannen såvitt krismyndigheterna angår eller om en klagande skulle kunna välja mellan de båda övervakningsorganen. I förra fallet skulle den egendomliga situationen uppkomma, att kontrollorganet för en viss grupp av myndigheter hade en helt annan karaktär än den eljest vanliga. Om däremot båda organen skulle utöva kontroll över krismyndigheterna, skulle kompetenskonflikter och liknande svårigheter lätt uppkomma.

Under återopande av det anförda får livsmedelskommissionen alltså för sin del avstyrka bifall till motionen.

Statens bränslekommission erinrar om att vissa av de arbetsuppgifter, som enligt motionärens förslag skulle tilläggas det nya krisorganet, för närvarande omhänderhavas av överrevisionen för krisförvaltningen. Enligt instruktionen för överrevisionen har denna att utöva revision av och kontroll över den statliga verksamhet, som bedrivs av eller i samarbete med de organ, vilka inrättats för tillgodoseende av behov sammanhängande med krisläget. Överrevisionen har att öva tillsyn över att krisorganen fullgöra sina arbetsuppgifter på ett ändamålsenligt, planmässigt och sparsamt sätt. Det åligger vidare överrevisionen att låta verkställa formell och saklig granskning av de räkenskaper, som avgivas av krisorganen. Kommissionen anför vidare:

Vad angår det i motionen påtalade önskemålet att få till stånd en smidigare handläggning av ärendena, en bättre service till allmänheten och ett intimare samarbete med näringslivet får bränslekommissionen framhålla, att i den mån berättigade anspråk på effektivisering i berörda avseenden kunna resas, någon förbättring icke kan stå att vinna genom inrättande av en över den nuvarande krisförvaltningen stående kommission. Eventuella förbättringsåtgärder i sådant syfte böra enligt bränslekommissionens mening med större fördel vidtagas inom ramen för bestående organisation, som redan nu tager sikte på samarbete i olika former med näringslivets representanter.

Kommissionen anför betänkligheter mot motionärens tankegång, att den föreslagna nya kommissionen efter klagomål skulle ha att pröva av krisorganen fattade beslut:

Kommissionen finner det knappast vara ur rättssäkerhetens synpunkt påkallat eller lämpligt att tillägga ett särskilt krisorgan dylik befogenhet. Även om förhållandet nu skulle — såsom motionären anför — vara det, att den enskilde medborgaren icke drager sin speciella fråga under Kungl. Maj:ts prövning, synes detta icke böra vara tillräckligt skäl för att inrätta ett särskilt organ med angivna uppgifter. Inrättande av en särskild överinstans skulle lätt kunna leda till att den rätt till prövning av högre administrativ myndighet, som givetvis bör stå den enskilde till buds, skulle komma att tagas i anspråk i alltför stor omfattning. Inrättande av ett sådant extra besväröförfarande synes knappast ägnat att tillgodose allmänhetens befogade krav på enkelhet och smidighet i krisförvaltningen, där ärendena ofta äro av brådskande natur. Man får vidare icke bortse ifrån att överinstansen i varje särskilt besväröförfarande sannolikt finge infordra yttrande från vederbörlig underordnad krismyndighet, innan ärendet kunde av överinstansen avgöras. Resultatet skulle sålunda kunna bliva en alltmer ökad arbetsbörda för de underordnade krisorganen, vilket skulle kunna menligt inverka på handhavandet av deras primära arbetsuppgifter och sålunda motverka strävandena till förenkling av krisförvaltningens arbetsmetoder.

Under återopande av vad sålunda anförts får bränslekommissionen avstyrka förslaget om inrättande av en särskild kommission för övervakande av krisadministrationen.

Statens industrikommission erinrar, i anledning av ett påstående i motionen att JO-ämbetet icke till prövning upptagit ärenden av i motionen berörd art, att av första lagutskottets utlåtande nr 1 till 1948 års riksdag framgår, att lagutskottet låtit verkställa en undersökning rörande vilka myndigheter och verk de 700 ärenden mot tjänstemän, som under 1947 handlagts av JO, avse. Av den i tablåform återgivna redovisningen framgår, att krisförvaltningen berörts av sammanlagt 21 ärenden eller exempelvis i huvudsak lika många som exekutionsväsendet, betydligt flera än samtliga länsstyrelser, mer än dubbelt så många som medicinalväsendet utom sinnessjukvården samt tre gånger så många som förvaltningsdomstolarna eller de kyrkliga myndigheterna.

I betraktande av de kontrollmöjligheter, som redan nu stå till buds — justitiekanslern, riksdagens justitieombudsman och överrevisionen för krisförvaltningen — synes inrättandet av ytterligare ett kontrollorgan med särskild uppgift att övervaka krisadministrationen knappast påkallat.

Med anledning av att i motionen såsom mönster för övervakningsorganet anvisas den år 1908 inrättade s. k. civilkommissionen, vilken tillsatts av Kungl. Maj:t och var en föregångare till den nuvarande MO-institutionen, anför kommissionen, att när Karl Staaff på sin tid yrkade på inrättandet av civilkommissionen, motiverade han detta yrkande med det starka tvång på den personliga friheten, som införandet av den allmänna värnplikten innebar, samt intresset av att detta tvång ej gjordes onödigt tryckande. Industrikommissio-

nen vill ifrågasätta det berättigade uti att jämföra dessa Staaffs motiv med intresset av att kontrollera den verksamhet krisorganen f. n. och inom en, såsom alla hoppas, begränsad framtid bedriva.

Slutligen anför kommissionen.

Vad slutligen angår den utformning, som i motionen skisserats för kontrollmyndigheten, finner industrikommissionen för sin del den föreslagna organisationen utgöra en alltför skrymmande utbyggnad av krisadministrationen. Därest en utökad kontroll befinnes önskvärd, torde i vart fall, innan frågan om en ny särskild kontrollkommission prövas, utvägen att genom lämplig omorganisation av den redan befintliga överrevisionen lösa kontrolluppgifterna böra tagas under övervägande. Motionens syftemål synes dock enklast kunna vinnas genom en tillfällig förstärkning eller utbyggnad av JO-ämbetet, om så verkligen skulle befinnas erforderligt. I detta hänseende må allenast hänvisas till vad konstitutionsutskottet anfört i sitt utlåtande nr 22 vid 1947 års riksdag, i vilket utlåtande konstitutionsutskottet avböjt tanken på en ytterligare uppdelning av ombudsmannainstitution.

Industrikommissionen finner sålunda tillräckliga skäl icke föreligga att inrätta en kommission med det uppdrag eller den sammansättning som i motionen angivits.

Statens handelskommission framhåller, att den nuvarande organisationen för kommissionens kansli icke är slutgiltig. I den mån lokalutrymmen bli tillgängliga samt erforderlig personal kan anskaffas kommer kansliet att utbyggas i syfte främst att nedbringa tiden för licensärendenas behandling samt erbjuda ökad säkerhet för deras rätta handläggning. Uppenbart är emellertid att, vilken organisation som än tillskapas, misstag icke kunna helt undvikas. Kommissionen ansluter sig dock helt till motionärens önskemål om att anordningar böra finnas, varigenom en klagande kan vinna rättelse av ett felaktigt beslut. Likväl kan kommissionen för sin del ej biträda tanken på inrättande av ett särskilt övervakningsorgan såsom en lämplig sådan anordning. Det är nämligen att befara att en sådan åtgärd skulle medföra allvarliga olägenheter ur andra synpunkter. Härom anför kommissionen bland annat:

Såvitt kommissionen kunnat finna skulle organets övervakning i vad avser handelskommissionens verksamhet omfatta jämväl en prövning av ändamålsenligheten och lämpligheten av de anvisningar och direktiv som av kommissionen eller dess ordförande meddelas för vederbörande tjänstemäns handläggning av licensärenden. Härför erfordras att organisationen blir av stor omfattning och utrustas med ett flertal tjänstemän med ingående kännedom om handelspolitiska och andra förhållanden, som ligga till grund för licensgivningen. En dylik övervakning skulle vidare innebära att organet kunde komma att ingripa i licensgivningen på så sätt att därigenom de principer och riktlinjer, som handelskommissionen såsom ansvarigt organ för utrikeshandelns reglering funnit böra tillämpas, komme att rubbas. Härigenom skulle skapas en dualism i ansvaret för och ledningen av regleringsåtgärderna på ifrågavarande område, som knappast skulle vara till gagn vare sig för de enskilda eller det allmänna.

Kommissionen framhåller vidare, att även om organets övervakning begränsas till att allenast omfatta tillsyn över att handelskommissionens befattningshavare vid handläggning av licensärenden följa givna direktiv och föreskrifter, komme varje klagörende att medföra ett omständligt skriftligt remissförfarande och tidsödande utredningar, vilket torde få till följd att ärendets slutbehandling sannolikt komme att draga ut på tiden. En lämpligare anordning synes därför enligt kommissionens mening vara att, där klagomål anföres mot åtgärd eller beslut av befattningshavare hos kommissionen, klagomålen i första hand upptagas och prövas av en särskild besvärinstans inom kommissionen. I sammanhanget meddelar kommissionen, att den inom sitt kansli redan upprättat en sektion för kontroll- och besvärärenden med uppgift att mottaga skriftliga och muntliga klagomål i licensärenden. Självfallet skall alltjämt gälla att handelskommissionens beslut må överklagas hos Kungl. Maj:t, och detta gäller givetvis oavsett om beslutet fattats av kommissionen in pleno eller arbetsutskottet, av kommissionens ordförande eller av befattningshavare hos kommissionen. Därjämte stå kommissionen och dess befattningshavare under tillsyn av JK, JO och RÅ. På anförda grunder anser sig kommissionen icke kunna förorda att ett särskilt organ inrättas för övervakning av krisadministrationen i vad avser kommissionens verksamhetsområde.

Statens sakrevision erinrar om att i samband med inrättandet från och med år 1944 av statens sakrevision åt ett nytt särskilt organ — överrevisionen för krisförvaltningen — uppdragits att utöva kontroll över krisorganens verksamhet. Sakrevisionen kan under sådana förhållanden icke finna det påkallat eller lämpligt att ytterligare en kommission tillkommer för övervakande av krisadministrationen. Med hänsyn härtill och då — såsom ock i motionen framhållits — framställningar rörande i motionen berörda önskemål jämväl kunna göras direkt hos regeringen eller riksdagens justitieombudsman, anser sig sakrevisionen icke kunna tillstyrka att i motionen föreslagna åtgärder vidtagas.

Sveriges industriförbund framhåller, att en av de mest angelägna åtgärderna för höjande av krisförvaltningens effektivitet vore att tillföra denna ökad tillgång på kvalificerad arbetskraft, icke minst från näringslivet. Från dettas sida har helt nyligen, närmast med tanke på ett av de centrala krisorganen, utlovats medverkan i sådant hänseende. Förbundet understryker också att behovet av den nuvarande långtgående centraliseringen av ärendenas behandling motverkas. Däremot tror icke förbundet, att inrättandet av en särskild kommission för övervakande av krisadministrationen skulle medföra sådana fördelar, som motionären tydligen väntar sig.

Härom anför styrelsen:

Möjlighet att påkalla omprövning av sådant av krisorgan fattat beslut, som gått sökanden emot, föreligger, såsom motionären framhåller, redan nu och torde i icke obetydlig utsträckning utnyttjas. Motionärens uppgift i detta sammanhang att justitieombudsmannen de senaste åren icke upptagit ärenden av här ifrågavarande art till granskning är, enligt vad förbundet inhämtat, icke med de verkliga förhållandena överensstämmande. Tvärtom har justitieombudsmannaämbetet till sig knutit vissa arbetskrafter just i syfte att påskynda behandlingen av där anhängiggjorda klagomål mot krisorganen. Erinras må också om att dessa organ sedan flera år tillbaka stå under översyn av överrevisionen för krisförvaltningen. Inrättas ett särskilt övervakningsorgan av det slag motionären tänkt sig, komme detta sannolikt att medföra icke blott vissa fördelar utan även en i och för sig förklarlig benägenhet hos krisorganen att vid sina avgöranden gå mera schematiskt och formellt till väga för att därmed lättare freda sig mot eventuella anmärkningar. Den olägenhet detta skulle innebära ur näringslivets synpunkt torde väsentligt reduceras, om man uppger tanken på ett helt nytt kontrollorgan och i stället söker tillgodose motionärens syfte genom en sådan tillfällig förstärkning av justitieombudsmannaämbetet, som enligt vad ovan anförts redan i viss mån vidtagits.

Sveriges köpmannaförbund framhåller, att det skulle vara av stort värde, om allmänhetens och näringslivets intressen tillvaratoges genom inrättande av ett övervakningsorgan. Förbundet anför vidare:

Då krisadministrationens verksamhetsområde synes utsträckas till allt större delar av vårt näringsliv och krisförvaltningen vidare kommer att omfatta allt fler regleringar samt tidpunkten för dess avveckling för närvarande ej kan förutses, förefaller det förbundet väl motiverat, att det av motionären föreslagna kontrollorganet snarast inrättas. Förbundet får alltså för sin del tillstyrka, att ett dylikt övervakningsorgan kommer till stånd.

Sveriges hantverks- och småindustriorganisation framhåller, att den — med allt erkännande av svårigheterna i de uppgifter, inför vilka krisförvaltningen ställts — nödgas i allt väsentligt vitsorda riktigheten av de kritiska erinringar rörande krisadministrationen, som motionären anför. Organisationen, som tillstyrker det i motionen framförda förslaget om inrättande av en särskild kommission för övervakande av krisadministrationen, anför till stöd härför bland annat:

Organisationen kan icke finna annat än att ett dylikt organ skulle ha en synnerligen stor uppgift att fylla. Redan tillvaron av ett dylikt organ skulle verksamt bidra till en ökad känsla av trygghet och rättssäkerhet hos näringslivets män och alldeles särskilt hos det klientel, som organisationen representerar. Med hänsyn till organets betydelse särskilt för de mindre företagen bör emellertid minst en representant särskilt för hantverk och småindustri ingå som ledamot av organet.

Sveriges grossistförbund säger sig dela den uppfattning om krisorganen, som kommit till uttryck i motionen, samt anför vidare:

Den under det senaste året genomförda väsentliga utökningen av regleringarna har uppenbarligen icke kunnat tillfredsställande bemästras av kom-

missionerna. En mängd misstag ha sålunda enligt vad som vitsordats från kommissionshåll begåtts och även i övrigt har handhavandet av regleringarna i många fall varit otillfredsställande. Nämnade förhållanden ha lett till att näringslivets förtroende för kommissionerna högst väsentligt försämrats. Till detta har givetvis i hög grad bidragit, att kommissionernas personal nu i genomsnitt torde stå på lägre nivå i kvalitativt hänseende än tidigare.

Förbundet tillstyrker, att ett organ tillskapas med uppgift att öva tillsyn över krisadministrationen, men anser att övervakningsorganet knappast behöver givas karaktären av en kommission. Till en början torde man kunna nöja sig med att tillsätta en nämnd för övervakning av krisadministrationen samt utrusta densamma med ett mindre kansli. Erfarenheten får sedan utvisa i vad mån en utvidgning av organet kan anses påkallad. Av synnerlig vikt är att i övervakningsorganet ingå representanter för handel och industri. Härigenom skulle enligt förbundets mening organets förtroende hos näringslivet stärkas.

Sveriges lantbruksförbund framhåller, att även om den svenska krisadministrationens sätt att lösa vissa av sina många uppgifter tidvis givit anledning till befogade anmärkningar, torde man i stort sett kunna säga, att den såsom helhet betraktad förtjänar ett gott omdöme. Förbundet har icke blivit övertygat om nyttan och nödvändigheten av att inrätta ännu ett krisorgan för övervakning av de övriga och såsom besvärinstans över deras ämbetsutövning. Särskilt synes den omständigheten böra tillmätas betydelse, att ett övervakningsorgan sådant som det föreslagna tydligen måste utrustas med ett betydande antal tjänstemän och specialister för att kunna lösa uppgiften att sakkunnigt och objektivt bedöma det sätt, varpå olika krisorgan handlagt ärenden av de mest skilda slag.

Slutligen anför förbundet:

Förbundet anser det synnerligen angeläget, att oavslåttlig uppmärksamhet ägnas kraven på säkerhet, snabbhet och oväld vid avgöranden inom krisförvaltningen, men hyser den uppfattningen, att de olika krisorganen böra kunna anförtros att själva inom resp. arbetsområde genomföra härför erforderliga åtgärder. Med hänvisning till vad som ovan anförts får förbundet alltså avstyrka bifall till det i motionen väckta förslaget.

Riksförbundet Landsbygdens folk anser det knappast riktigt att i nuvarande läge upprätta ett nytt kontrollorgan, som skulle få till sin enda uppgift att kontrollera de redan tillskapade. Detta skulle blott innebära att den byråkratiska apparaten växte med ytterligare ett led. Tillskapandet av ett sådant organ skulle vidare ytterligare styrka misstanken att regleringarna voro avsedda att bli permanenta för framtiden.

Förbundet anför vidare:

Bättre än att tillsätta ett nytt kontrollorgan finner förbundet en bestämd garanti från statsledningens sida om att regleringarna skola avvecklas, så snart tillfälle gives samt att detta får resultat i praktiken.

Kooperativa förbundets styrelse säger sig dela motionärens uppfattning att brister kunna påvisas i tillämpningen av regleringsbestämmelserna men kan icke tillstyrka att ett särskilt organ inrättas, hos vilket klagomål skall anföras över krismyndighets beslut eller tjänstemäns handläggande av ärenden inom krisförvaltningen. Något särskilt organ för beivrande av direkta tjänstefel inom krisförvaltningen behöver icke tillskapas, då klagomål av denna art redan nu kunna anföras hos JO.

Styrelsen anför vidare:

Om meningsskiljaktigheter uppstå angående tillämpningen av givna föreskrifter, kan besvär över beslut av underordnad instans redan nu efter givna regler anföras hos överordnad myndighet och i sista hand hos Kungl. Maj:t. Skulle ett särskilt organ inrättas för handläggande av sådana ärenden, måste ändå yttrande inhämtas av vederbörande nämnd eller kommission, varför ärendets avgörande skulle ytterligare fördröjas. Styrelsen förutsätter att det slutliga avgörandet måste ligga hos Kungl. Maj:t.

Om det föreslagna övervakningsorganet — vilket tycks vara motionärens mening — skulle äga befogenhet att också bedöma lämpligheten av de förordningar och direktiv som utfärdas av de för krisregleringarna ansvariga kommissionerna och nämnderna, uppstår en dualism och oklarhet i ansvarsfördelningen, som icke skulle vara till gagn för vare sig de enskilda eller det allmänna.

Styrelsen anser sig icke kunna tillstyrka inrättandet av en särskild övervakande kommission även av det skälet, att i nuvarande läge den yttersta försiktighet måste iakttagas med tillsättande av nya kommissioner och ämbetsverk, som dels medföra kostnader för statsförvaltningen, dels ta arbetskraft i anspråk.

Landsorganisationen finner det mycket osäkert, huruvida tillskapandet av ett nytt och sannolikt omfattande övervakningsorgan utgör en lämplig utväg. Ett betydande dubbelarbete skulle sannolikt inte undgås och krisapparaten riskerade att svälla ytterligare. Landsorganisationen finner det naturligare, att krisadministrationen utrustades med sådana personalresurser, att handläggningen av ärendena kan ske på ett sakkunnigt och ur alla synpunkter betryggande sätt. Enligt Landsorganisationens uppfattning föreligga sålunda inte tillräckliga skäl för inrättandet av en särskild övervakningskommission i enlighet med motionärens förslag.

För egen del får *utskottet* anföras följande:

Det ligger i sakens natur, att inom krisadministrationen misstag inte äro uteslutna. Ej heller torde det vara möjligt att uppbygga ett sådant kontrollsystem som vore i stånd att sörja för slutlig fullkomlighet vid handläggningen av ransonerings- och licensärenden. Anspråken kunna rimligtvis inte sträckas längre än till att krisadministrationen i det stora hela fungerar på ett tillfredsställande och ändamålsenligt sätt. De kontrollmöjligheter, som redan nu stå till buds, äro enligt utskottets mening betydande. I sista hand har den medborgare, som anser sig orättrådigt eller oriktigt behandlad av något av

krisorganen, möjlighet att för rättelses vinnande hänvända sig till Kungl. Maj:t. Väl låter säga sig, att missnöjda lättare skulle hänvända sig till eu för övervakning av krisorganen inrättad särskild kommission, men å andra sidan är det sannolikt att inrättandet av ett sådant organ skulle animera till besvärshänvändelser och överklaganden i så stor utsträckning, att kontrollorganet skulle bli överhopat med arbetsuppgifter. Vid dessas handläggning skulle organet i fråga inte gärna kunna undgå att remittera besvär till det krisorgan, som handlagt det förment oriktiga beslutet. Detta skulle i och för sig öka arbetsbördan för krisorganen och därigenom minska deras möjligheter att betjäna allmänheten. Vidare skulle vid den slutliga handläggningen kontrollorganet tvingas sätta sig in i hela det läge, som var rådande då beslutet fattades. Detta skulle i sin tur nödvändiggöra att till kontrollorganet knötes personer med sakkunskap på alla de områden, som nu omspannas av ett flertal krisorgans verksamhet. Härigenom skulle kontrollorganet svälla ut till betydande omfattning. Men även om läget vore sådant, att man ansåge sig kunna bortse från dessa olägenheter, kvarstår det faktum, att kontrollorganets befattningstagande med krisärenden genom en realprövning ovanpå det ansvariga krisorganets ställningstagande skulle skapa en dualism, som knappast skulle vara till gagn vare sig för de enskilda eller det allmänna.

Mot motionärens förslag talar också den omständigheten, att det redan nu är förenat med svårigheter att finna de rätta personerna för handläggning inom kommissionerna av ransonerings- och regleringsärenden. Tillskapandet av en kommission för övervakning av kommissionerna skulle ytterligare skärpa dessa svårigheter.

Utskottet har sålunda icke kunnat övertygas om att inrättandet av en särskild kommission för övervakande av krisadministrationen skulle medföra de fördelar, som motionären väntat sig. Tvärtom skulle vissa nackdelar följa av en sådan ordning. De skäl, som huvudparten av remissinstanserna anfört, synas enligt utskottets mening beaktansvärda och bärande.

Med stöd av det anförda får utskottet hemställa,

att förevarande motion, II: 334, icke måtte till någon andra kammarens åtgärd föranleda.

Stockholm den 20 maj 1948.

På utskottets vägnar:

MANNE STÅHL.

Närvarande: herrar Ståhl, Allard och Hæggblom, fröken Olsson, herrar Svensson i Stenkyrka, Jönsson i Lund och Odhe, fru Möller, fru Ericsson i Luleå* och herr Larsson i Luttra.

* Ej närvarande vid justeringen.

Reservationer:

1) av herr *Ståhl*, som ansett att utskottets utlåtande bort erhålla följande lydelse:

Krisadministrationens verksamhet ingriper på ett onormalt sätt i ett stort antal medborgares levnadsförhållanden och genom svensk lag skyddade näringsutövning. Att administrativa ingripanden av denna art medföra en känsla av bristande rättssäkerhet är känt och omvitnat. Under en kortare tids period skulle ett sådant tillstånd kännas mindre besvärande, men eftersom kris-kommissionernas verksamhet av allt att döma kommer att fortfa- ra under överskådlig tid, är det oundgängligt att åtgärder vidtagas för att uppehålla rättssäkerhetskänslan även på detta område. Enda utvägen synes ligga däri- att möjlighet härefter beredes allmänheten till en grundligare kontroll av kris- administrationens verksamhet än vad hittills varit fallet.

Visserligen finnes redan nu möjlighet att överklaga krismyndigheternas be- slut dels hos riksdagens justitieombudsman, dels hos Kungl. Maj:t. Överkla- ganden i det förra fallet måste emellertid ta sikte på bristande formell hand- läggning av ärendena, i det senare bli de givetvis — och böra bli — av be- gränsad omfattning. Att överrevisionen för krisförvaltningen icke fyller ifrå- gavarande uppgift, ligger i sakens natur.

Eftersom sålunda ingen av nuvarande överinstanser fyller den uppgift, varom här är fråga, synes behov föreligga av ett nytt organ. Detta behov vits- ordas av handelskommissionen, som i sitt remissutlåtande meddelar, att den inom sitt kansli redan upprättat en sektion för kontroll- och besväranden med uppgift att mottaga muntliga och skriftliga klagomål i licensärenden. Samma behov vitsorda också flera av näringslivets organisationer. Redan tidigare har tanken varit aktualiserad i så måtto som en utbyggnad av JO-institutionen för detta ändamål varit ifrågasatt, en tanke som emellertid avvisades av fjolårets riksdag i enlighet med konstitutionsutskottets utlåtande nr 22.

Ett fristående kontrollorgan för att bereda erforderligt rättsskydd gentemot administrativa ingripanden i näringsfriheten synes sålunda vara den lämpli- gaste och mest ändamålsenliga formen, oavsett om organet ges benämningen nämnd eller kommission. Den invändningen, att krisregleringen icke bör per- manentas genom att det inrättas ännu en kommission, synes icke vara mera hållbar, än om man skulle motsätta sig exempelvis en instans mellan under- och överrätt inom domstolsväsendet.

Svensk lagstiftning har icke skytt några mödor för att garantera den en- skilde medborgaren allmänt rättsskydd. Beträffande näringsfriheten har un- der det långvariga krisläget hittills icke lämnats ett motsvarande rättsskydd av tillräcklig styrka. Redan tillvaron av ett organ av här antydd art skulle bi- draga till att även på detta område inge allmänheten en känsla av oväld och

rättssäkerhet. Organet ifråga torde böra bestå av representanter för olika delar av näringslivet och för de större, i riksdagen representerade partierna.

Med stöd av det anförda får utskottet hemställa,

att andra kammaren måtte för sin del besluta, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t anhåller, att Kungl. Maj:t ville inrätta en kommission sammansatt på det sätt och med det uppdrag som i motionen angivits.

2) av hr *Hæggblom*.